

ECON(13)2712:1

Notatka

Stagnacja dochodów na pracownika w sektorze rolnym w 2012 r. mimo wyższych cen produktów rolnych w UE

a) Zmiany w dochodzie z działalności rolniczej w roku 2012

Zgodnie z dodatkowymi szacunkami przekazanymi do Eurostatu przez państwa członkowskie w 2012 r.², dochody z działalności rolniczej będące "wskaźnikiem A"³ spadły o 0,1% w wartościach rzeczywistych w stosunku do 2011 r., tzn. po odjęciu poziomu inflacji. Biorąc pod uwagę spadek nakładu pracy w rolnictwie (-0,2%), dochód z działalności rolniczej na pracownika wzrósł o 0,1% w wartościach rzeczywistych. Po raz trzeci z kolei dochody w UE-27 wzrosły, chociaż tempo wzrostu zmalało. Tym niemniej, w jedenastu państwach odnotowano spadek (patrz wykres 1).

Wykres 1 - Zmiany w dochodzie z działalności rolniczej na pracownika w państwach członkowskich

% zmiany w roku 2012 w porównaniu z rokiem 2011 w wartościach rzeczywistych, ceny podstawowe⁴

Opracowane przez Copa-Cogeca przy wykorzystaniu danych Eurostatu

Pełne zestawienie danych znajduje się w dokumencie [ECON\(13\)2711 \(rev.1\)](#).

² Wskaźniki dochodów odnoszą się do dochodu wytworzonego w sektorze rolnym w czasie danego okresu rozliczeniowego, nawet jeśli w niektórych przypadkach część przychodu zostanie zaksięgowana później. Na przykład, wino z rocznika 2012 zostanie wprowadzone do obrotu i sprzedane miesiące lub nawet lata później.

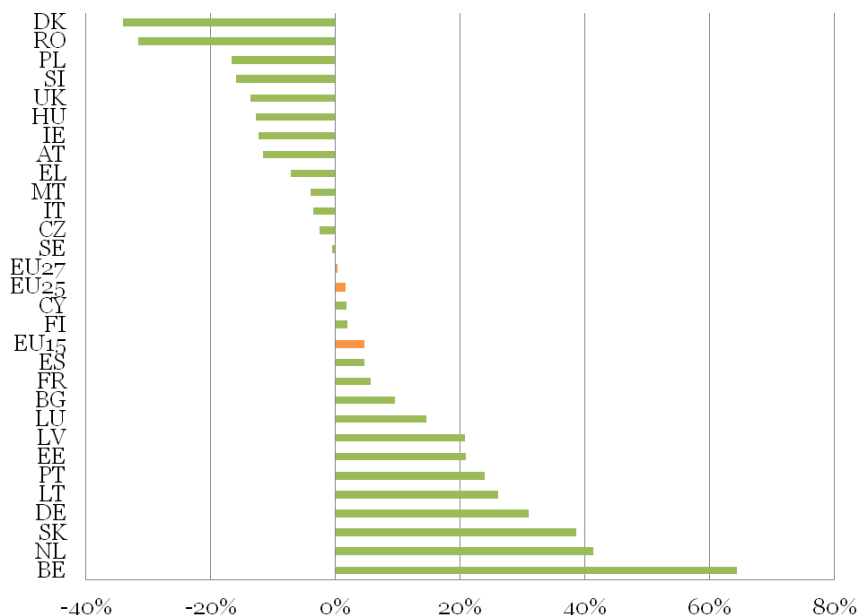
³ "Wskaźnik A" mierzy zmiany w rzeczywistym dochodzie czynników związane ze zmianą nakładu pracy w rolnictwie. Dochód czynników to wartość dodana netto minus podatki nakładane na produkcję plus dotacje. Mierzy on wynagrodzenie z tytułu wszystkich czynników produkcji (grunty, kapitał, robocizna). Nakład pracy jest wyrażony w rocznej jednostce pracy (AWU), która stanowi odpowiednik czasu pracy pracownika zatrudnionego w pełnym wymiarze godzin.

⁴ Ceny podstawowe to ceny otrzymywane przez rolników za jednostkę produkcji, po opodatkowaniu i uwzględnieniu dopłat do produktu.

Jeżeli przeanalizujemy dochód przedsiębiorcy rolnego netto⁵ (stosowany przez niektóre krajowe urzędy statystyczne) zaobserwujemy wzrost o 0,1% w UE-27. Tym niemniej, zmiany wahają się od +64,3% do -34,1% (patrz wykres 2).

Wykres 2 – Zmiany w dochodzie netto przedsiębiorcy rolnego w państwach członkowskich

% zmiany w roku 2012 w porównaniu z rokiem 2011 w wartościach rzeczywistych, ceny podstawowe

Opracowane przez Copa-Cogeca przy wykorzystaniu danych Eurostatu

Jak wynika z poniższej tabeli, za 2%-owy wzrost wartości produkcji rolnej⁶ były odpowiedzialne wyższe ceny (+5,2%), które pokryły niższe ilości produkcji (-3%). Podobnie, wyższe ceny środków produkcji (+3,5%) oraz spadek ilości o 1,4% zaowocowały wzrostem kosztów o 2%⁷. W związku z tym dochód z rolnictwa nieznacznie spadł (-0,1%) od 2011 r.

Tabela 1 – Główne elementy dochodu z działalności rolniczej w roku 2012 w UE-27

% zmiany w roku 2012 w porównaniu z rokiem 2011 w wartościach rzeczywistych, ceny podstawowe

	Wielkość	Cena	Wartość
<i>Produkcja rolna ogółem</i>	-3,0%	5,2%	2,0%
<i>Środki produkcji ogółem</i>	-1,4%	3,5%	2,0%
Dochód czynników w rolnictwie			-0,1%
Nakład pracy	-0,2%		
Dochód z działalności rolniczej na pracownika			0,1%

Opracowane przez Copa-Cogeca przy wykorzystaniu danych Eurostatu

⁵ "Wskaźnik C" to dochód czynników po odjęciu wynagrodzeń, dzierżawy i odsetek. Jeżeli gospodarstwo stanowi wyłączną własność rolnika, jest to wynagrodzenie pobierane przez niego i jego rodzinę za wykonaną pracę, jego kapitał własny i ryzyko.

⁶ Dla potrzeb tej notatki, produkcja ogółem oznacza "produkcję globalną rolnictwa", do której zalicza się produkcja rolnicza i uboczne działania o charakterze nierolniczym, które jednak stanowią nieodzowną część głównej działalności rolnej, jak np. wytwarzanie masła i serów z mleka czy agroturystyka.

⁷ Dla potrzeb tej notatki, koszty produkcji rozumiane są jako "zużycie pośrednie", czyli wartość wszystkich dóbr i usług wykorzystywanych jako środki produkcji w procesie produkcyjnym, poza środkami trwałymi.

Jak widać w tabeli 2, napięcie na rynkach rolnych spowodowało wzrost cen w prawie wszystkich sektorach (+5,2% w sektorze rolnym), ale dochody rolników nie poprawiły się ze względu na tę sytuację z powodu niższej podaży (-3%).

Wartość produkcji roślinnej wzrosła o 1,4% w 2012 r. ze względu na wzrost cen (+7,0%) mimo spadku wielkości produkcji o 5,2%. W szczególności, wahania pogody wpłynęły niekorzystnie na zbiory zbóż (-6,4%), ziemniaków (-14,6%), owoców (-7,6%) i winogron na wino (-15,4%). Zmiany w sektorze oliwy z oliwek podążały w przeciwnym kierunku, gdyż produkcja wzrosła o 8,3% podczas gdy ceny w dalszym ciągu spadały (-0,7%).

Ceny w sektorze produkcji zwierzęcej również wzrosły (+3,8%), co doprowadziło do wyższych przychodów (+3,1%) mimo nieznacznego (-0,6%) spadku ilości produkcji. Niższa podaż wołowiny oraz mięsa owiec/ kóz (odpowiednio -2,5% i -3,2%) odzwierciedla niewielki popyt na rynku wewnętrznym, podczas gdy spadek produkcji wieprzowiny i jaj (-1,7% w obydwu przypadkach) wynika z potrzeby dostosowania się do nowych wymagań dobrostanu zwierząt.

Tabela 2 – Główne elementy dochodu z działalności rolniczej w roku 2012 w UE-27
% zmiany w roku 2012 w porównaniu z rokiem 2011 w wartościach rzeczywistych, ceny podstawowe

	Wielkość	Cena	Wartość
Produkcja rolna ogółem	-3,0%	5,2%	2,0%
Produkcja roślinna	-5,2%	7,0%	1,4%
Zboża	-6,4%	9,5%	2,4%
Uprawy przemysłowe	-4,6%	4,7%	-0,1%
Rośliny pastewne	-1,2%	8,7%	7,4%
Warzywa i produkty ogrodnicze	-1,3%	4,0%	2,5%
Ziemniaki	-14,6%	11,9%	-4,7%
Owoce	-7,6%	6,6%	-1,6%
Wino	-15,4%	8,4%	:
Oliwa z oliwek	8,3%	-0,7%	7,4%
Produkcja zwierzęca	-0,6%	3,8%	3,1%
Bydło	-2,5%	8,1%	5,4%
Trzoda chlewna	-1,7%	9,6%	7,8%
Owce i kozy	-3,2%	0,0%	-3,3%
Drób	2,7%	2,2%	5,0%
Mleko	0,2%	-4,8%	-4,4%
Jaja	-1,7%	30,6%	28,5%

Opracowane przez Copa-Cogeca przy wykorzystaniu danych Eurostatu

W roku 2012, ceny środków produkcji w UE-27 wzrosły o 3,5% w wartościach rzeczywistych, co najbardziej było widoczne w przypadku nasion, energii/smarów i nawozów (tabela 3). Ceny pasz wzrosły o 4,1%, co odzwierciedla zmiany w notowaniach zbóż. Wpływ środków produkcji na kosztą został złagodzony poprzez spadek zastosowania środków produkcji (-1,4%), co było związane ze spadkiem produkcji rolnej. W konsekwencji, wartość środków produkcji wzrosła o 2% w wartościach rzeczywistych.

Tabela 3 – Główne elementy dochodu z działalności rolniczej w roku 2012 w UE-27
% zmiany w roku 2012 w porównaniu z rokiem 2011 w wartościach rzeczywistych, ceny podstawowe

	Wielkość	Cena	Wartość
Środki produkcji ogółem	-1,4%	3,5%	2,0%
Nasiona i materiał rozmnożeniowy	-7,5%	7,0%	-1,1%
Energia, smary	-2,5%	6,5%	3,7%
Nawozy i polepszacze gleby	-4,6%	6,5%	1,5%
Środki ochrony roślin	2,6%	-0,6%	2,0%
Wydatki na opiekę weterynaryjną	-1,1%	0,2%	-1,1%
Pasze	-0,8%	4,1%	3,3%

Opracowane przez Copa-Cogeca przy wykorzystaniu danych Eurostatu

W 2012 r. zaobserwowano stagnację dochodu z działalności rolniczej na pracownika mimo wzrostu cen, gdyż te nie były wystarczająco wysokie by pokryć spadek podaży i wzrost kosztów.

b) Długoterminowe zmiany w dochodzie z działalności rolniczej

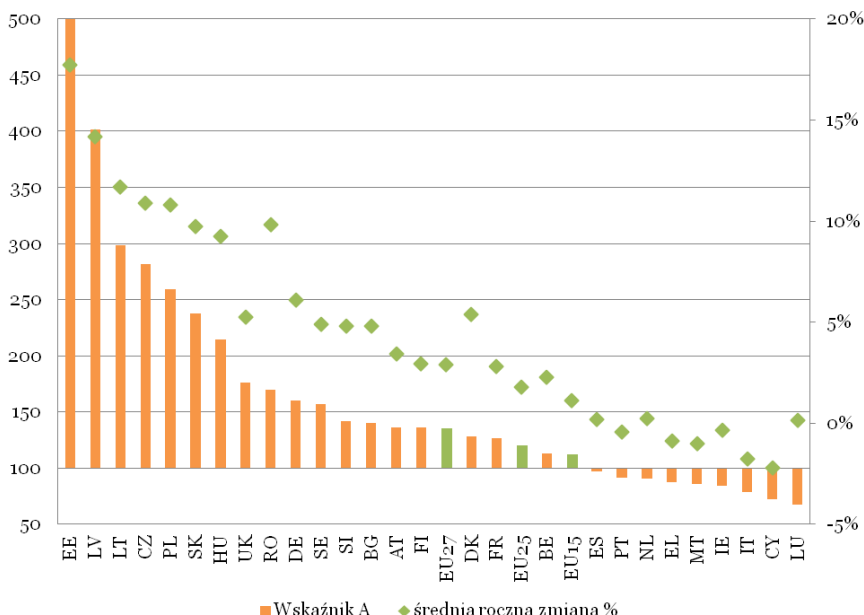
Dochody z działalności rolniczej na pracownika w UE-27 w ostatnim czasie podlegały zarówno pozytywnym jak i negatywnym zmianom, jednak w porównaniu z rokiem 2000 można stwierdzić, że w 2012 r. osiągnęły one najwyższy odnotowany poziom, ze względu na ich wzrost w wartościach rzeczywistych w ciągu ostatnich trzech lat.

Aczkolwiek, jak widać na wykresie 3, ogólna tendencja w rzeczywistym dochodzie z działalności rolniczej na pracownika w UE-27 maskuje znaczne różnice występujące między państwami członkowskimi: w dziewięciu krajach dochód na pracownika w 2012 r. był niższy niż ten odnotowany w 2000 r.

Wyraźniejsza redukcja siły roboczej w rolnictwie, wynikająca z restrukturyzacji sektora, jak i stopniowe poszerzanie zakresu płatności bezpośrednich to główne czynniki silniejszego wzrostu dochodów w nowych państwach członkowskich UE.

Wykres 3 - Długoterminowe zmiany w dochodzie z działalności rolniczej na pracownika w państwach członkowskich

Indeks w roku 2012, rok bazowy 2000=100 (lewa oś y), średnia zmiana roczna (prawa oś y), wartości rzeczywiste

Opracowane przez Copa-Cogeca przy wykorzystaniu danych Eurostatu

Jak wynika z wykresu 4, w ciągu ostatnich dwunastu lat "wskaźnik A" wzrastał rocznie średnio o 2,9%, a w sumie zwiększył się o 35,7% w UE-27. Jednocześnie liczba pracowników zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin w sektorze rolnym spadła o 4,8 miliona (lub -32,1%) w UE-27. Ten nieustający odpływ pracowników z sektora rolnego pokrył spadek dochodów z działalności rolniczej, które spadały średnio o 0,4% rocznie, a w sumie o 7,9%.

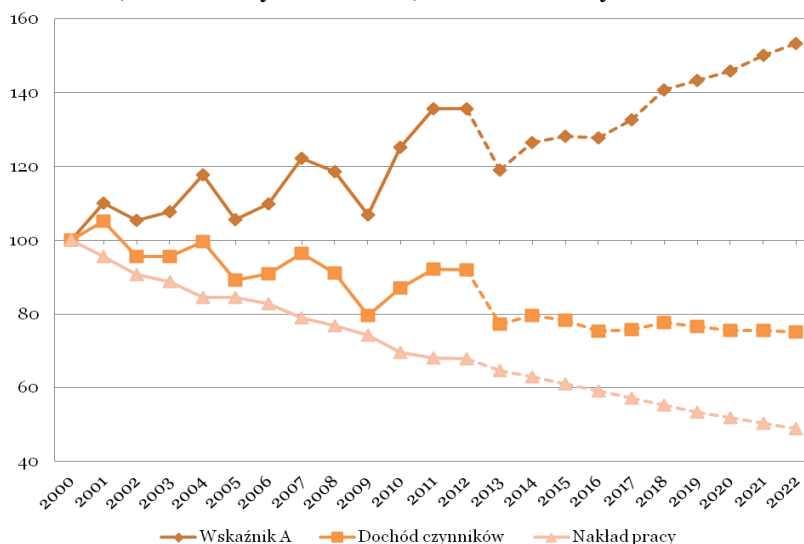
Zakładając, że wcześniejsze tendencje nie zmienią się w kolejnym dziesięcioleciu, dochód z działalności rolniczej UE-27 na jednostkę czasu pracy będzie o 53,4% wyższy w wartościach rzeczywistych w stosunku do roku bazowego. Będzie to spowodowane 25%-owym spadkiem dochodu czynników, który zostanie pokryty przez redukcję siły roboczej w rolnictwie o 51,1%.

Jak pokazują dane dla poprzednich lat, główną przyczyną negatywnej tendencji w dochodzie z działalności rolniczej jest powolny przyrost wartości produkcji rolnej (w roku 2012 wyniosła ona jedynie o 2% więcej niż w roku 2002) w powiązaniu z szybującymi w górę kosztami (o 19,7% wyższe niż w 2002)⁸. W czasie gdy ceny uzyskiwane za produkty rolne wzrosły jedynie o 0,9% w ciągu ostatnich dziesięciu lat, koszt środków produkcji rolnej wzrósł o 20,1%⁹ (wykres 5).

Coraz gorszy stosunek kosztów do cen doprowadził do stagnacji produkcji (odnotowano jedynie 1%-owy wzrost w ciągu ostatniej dekady) oraz ograniczenia stosowania środków produkcji przez rolników o 0,2%. Jeżeli ta tendencja się utrzyma, w przyszłości może mieć poważne konsekwencje dla potencjału produkcji rolnej w Europie.

Wykres 4 - Długoterminowe zmiany w dochodzie z działalności rolniczej w UE-27

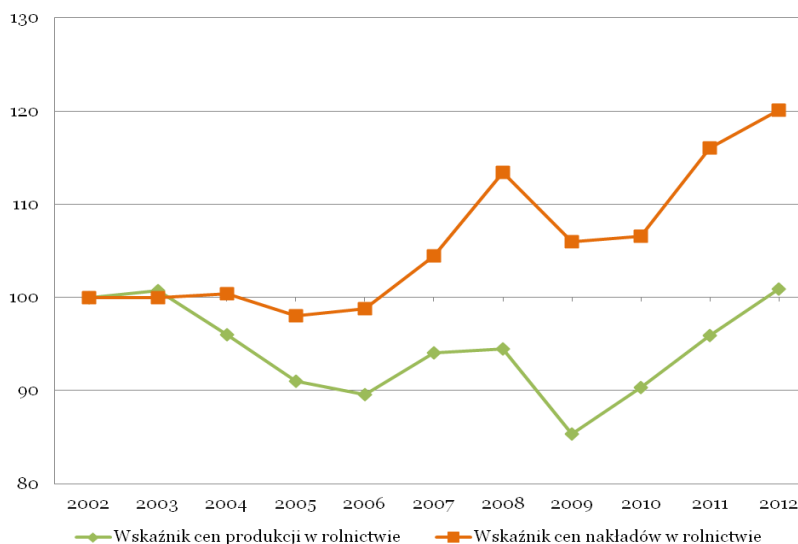
Wskaźnik, rok bazowy 2000=100, wartości rzeczywiste

Opracowane przez Copa-Cogeca przy wykorzystaniu danych Eurostatu i prognoz Komisji

Wykres 5 - Nożyce cenowe w UE-27

Wskaźnik, rok bazowy 2000=100, wartości rzeczywiste, ceny podstawowe

Opracowane przez Copa-Cogeca przy wykorzystaniu danych Eurostatu

⁸ Sekcja ta zawiera analizę zmian w dochodzie z działalności rolniczej od roku 2002 ze względu na brak danych dla UE-27 z okresu wcześniejszego.

⁹ Należy zwrócić uwagę, że koncepcja ceny rachunków gospodarczych dla rolnictwa (EAA) częściowo różni się od koncepcji wskaźników cen w rolnictwie (API): między innymi wskaźniki cen w EAA odnoszą się do roku poprzedniego i wywodzą się z wartości i ilości, podczas gdy API opierają się na ważonej strukturze z 2005 r. i są mocno powiązane z cenami bezwzględnyymi.

Analiza w podziale na poszczególne produkty pokazuje jasno stagnację występującą w ciągu ostatnich 10 lat (tabela 5). Wartość produkcji rolnej wzrosła o 2% w wartościach rzeczywistych od 2002 r. ze względu na niewielki wzrost cen (+0,9%) i ilości produkcji (+1,1%). Dotyczy to zarówno produkcji roślinnej jak i zwierzęcej.

Jeśli chodzi o koszty produkcji, wydatki które są mocno powiązane z ceną ropy, czyli energia/smary i nawozy, wykazały stały wzrost. Są to również środki produkcji, których wykorzystanie było niższe w 2012 r. niż w 2002 r. (tabela 6).

Tabela 5 – Główne elementy dochodu z działalności rolniczej w roku 2012 w UE-27
Wskaźnik w roku 2012, rok bazowy 2002=100, wartości rzeczywiste, ceny podstawowe

	Wielkość	Cena	Wartość
Produkcja rolna ogółem	101,1	100,9	102,0
Produkcja roślinna	100,3	100,0	100,3
Zboża	100,6	109,4	110,0
Uprawy przemysłowe	102,0	98,5	100,7
Rośliny pastewne	111,6	115,3	128,7
Warzywa i produkty ogrodnicze	96,6	96,4	92,9
Ziemniaki	77,2	121,1	93,5
Owoce	103,7	91,8	95,2
Wino	84,2	105,7	:
Oliwa z oliwek	107,1	50,1	53,6
Produkcja zwierzęca	99,4	103,4	102,8
Bydło	92,2	105,3	97,1
Trzoda chlewna	101,9	106,3	108,4
Owce i kozy	78,8	88,1	69,4
Drób	111,8	110,7	123,7
Mleko	98,3	98,7	97,2
Jaja	103,3	124,2	128,4

Opracowane przez Copa-Cogeca przy wykorzystaniu danych Eurostatu

Tabela 6 – Główne elementy dochodu z działalności rolniczej w roku 2012 w UE-27
Wskaźnik w roku 2012, rok bazowy 2002=100, wartości rzeczywiste, ceny podstawowe

	Wielkość	Cena	Wartość
Środki produkcji ogółem	99,8	120,1	119,7
Nasiona i materiał rozmnożeniowy	99,9	103,7	103,5
Energia, smary	99,3	152,6	151,4
Nawozy i polepszacze gleby	91,0	155,4	141,4
Środki ochrony roślin	111,2	91,8	102,2
Wydatki na opiekę weterynaryjną	106,7	106,8	113,8
Pasze	100,6	122,1	122,7

Opracowane przez Copa-Cogeca przy wykorzystaniu danych Eurostatu

Między rokiem 2000 a 2012 gospodarza sytuacja unijnych rolników nadal była delikatna ze względu na powolny wzrost wartości produkcji, zwłaszcza w stosunku do zmian kosztów środków produkcji.

Wykres - dochody rolników i średnie dochody w gospodarce UE-27

Dochód rolników = dochód z działalności rolniczej/ przeliczeniowa jednostka pracy rodziny (FWU); średni dochód = pensja/ pracownik pracujący w pełnym wymiarze godzin*

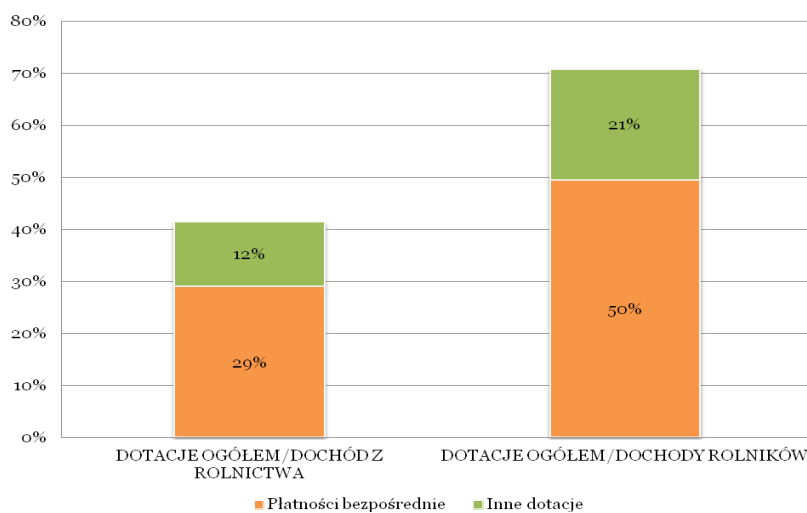

Opracowane przez Copa-Cogeca przy wykorzystaniu danych Eurostatu * szacunki Copa-Cogeca

Ogólnie rzecz biorąc, dochody rolników podlegają większym wahanom i są niższe niż średnie dochody w pozostałych sektorach gospodarki. W 2012 r. w UE-27 średnie dochody rolników były o 61% niższe od przeciętnej pensji, podczas gdy w UE-15 dochody rolników wyniosły prawie 2/3 przeciętnej pensji. Mimo wyższego poziomu wzrostu w nowych państwach członkowskich, punkt wyjścia UE-12 był zdecydowanie niższy.

Wykres - całkowity udział dotacji WPR w dochodzie z działalności rolniczej w UE-27

Średnia 2008-2012, dochód z działalności rolniczej: wartość dodana netto kosztu czynników (dochód czynników), dochody rolników: dochody przedsiębiorstwa

Opracowane przez Copa-Cogeca przy wykorzystaniu danych Eurostatu i sprawozdań finansowych EFRG Komisji

Europejscy rolnicy w znacznym stopniu zależą od wsparcia WPR, czy to w formie płatności bezpośrednich czy też innych dotacji, jak np. rozwój obszarów wiejskich.

Średnio, płatności bezpośrednie w UE-27 wynosiły 29% dochodów z działalności rolniczej w latach 2008 - 2012, podczas gdy wszystkie dotacje WPR razem wzięte stanowią 41% dochodów z rolnictwa. Aczkolwiek, po przyrównaniu do dochodów rolników, płatności bezpośrednie i dotacje ogółem stanowiły odpowiednio 50% i 71% dochodów rolników.